

Polazeći od toga da su ljudska i manjinska prava temelj svake demokratske zajednice,

Opredijeljene za demokratiju, mir, toleranciju, poštovanje ljudskih prava, vladavinu prava i socijalnu pravdu, Narodna skupština Republike Srbije, Skupština Republike Crne Gore i Savezna skupština, donose

POVELJU

O LJUDSKIM I MANJINSKIM PRAVIMA I GRAĐANSKIM SLOBODAMA

I OPŠTE ODREDBE

Ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti

Član 1

Ljudsko dostojanstvo je neprikosnoveno. Svako ima obavezu da ga štiti.

Svako ima pravo na slobodan razvoj svoje ličnosti, pod uslovom da ne krši prava drugih zajemčena ovom poveljom.

Poštovanje ljudskih i manjinskih prava

Član 2

Svako ima obavezu da poštuje ljudska i manjinska prava drugih.

Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom neposredno sa primjenjuju u skladu s Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora.

Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom neposredno se uređuju, obezbjeđuju i štite ustavima, zakonima i politikom država članica.

Zabrana diskriminacije

Član 3

Svi su pred zakonom jednaki.

Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.

Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, pa i po osnovu rase, boje, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porijekla, rođenja ili sličnog statusa, vjeroispovjesti, političkog ili drugog ubjeđenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti ili psihičkog ili fizičkog invaliditeta.

Dozvoljeno je privremeno uvođenje posebnih mjera koje su neophodne za ostvarenje ravnopravnosti, potrebne zaštite i napretka za lica ili grupe lica koja se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uživanje ljudskih i manjinskih prava pod jednakim uslovima.

Posebne mere iz stava 4 ovog člana se mogu primjenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete.

Zabrana ukidanja ili ograničenja ljudskih i manjinskih prava propisanih ovom poveljom

Član 4

Odredbe ove povelje ne mogu se tumačiti tako da podrazumjevaju pravo državne zajednice, država članica, neke grupe ili pojedinca da preduzima radnje usmerene na ukidanje ovom poveljom zajemčenih prava ili na njihovo ograničenje u većoj mjeri od one koja je propisana Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora, ovom poveljom i ustavima država članica.

Ograničenja ljudskih i manjinskih prava

Član 5

Zajemčena ljudska i manjinska prava mogu se ograničiti samo na osnovu Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora, ovom poveljom i ustavima država članica propisanih ograničenja, zakonom koji ima opštu primjenu i koji sadrži poziv na odredbu kojom se ograničenje dozvoljava.

Zajemčena ljudska i manjinska prava smiju se ograničiti samo u onoj mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno.

Ograničenja se ne smiju uvoditi u druge svrhe osim onih radi kojih su propisana.

Pri ograničavanju ljudskih i manjinskih prava i tumačenju ovih ograničenja, svi državni organi, a naročito sudovi, dužni su da vode računa o suštini prava koje se ograničava, važnosti svrhe ograničenja, prirodi i obimu ograničenja, odnosu između ograničenja i njegove svrhe i o tome da li postoji način da se postigne ta svrha sa manjim ograničenjem prava.

Ograničenje ni u kom slučaju ne smije da zadire u suštinu zajemčenog prava.

Odstupanja od ljudskih i manjinskih prava

Član 6

Po zvaničnom proglašenju ratnog ili vanrednog stanja, ako je opstanak državne zajednice ili države članice ugrožen, dozvoljene su mjere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava zajemčenih ovom poveljom i to samo u onom obimu u kome je to nužno u datoj situaciji.

Mjere odstupanja ne smiju da dovedu do razlikovanja po osnovu rase, boje, pola, jezika, vjeroispovjesti, nacionalne pripadnosti ili društvenog porijekla.

Mjere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava u oblastima koje su u nadležnosti institucija državne zajednice mogu opštim aktima propisati samo Skupština Srbije i Crne Gore ili Savjet ministara, ako Skupština Srbije i Crne Gore nije u mogućnosti da se sastane. Odluka o odstupanju od ljudskih i manjinskih prava u slučaju proglašenja ratnog stanja donosi se uz saglasnost nadležnih organa država članica.

Mjere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava u oblastima koje su u njihovoj nadležnosti uređuju države članice svojim ustavima i zakonima, u skladu sa ovom poveljom.

Mjere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava koje propišu Skupština Srbije i Crne Gore ili Savjet ministara važe do 90 dana, a po isteku ovog roka mogu se obnavljati na dodatne periode do 90 dana.

Savjet ministara je dužan da akte kojima je propisao mjere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava podnese na potvrdu Skupštini Srbije i Crne Gore čim ona bude u mogućnosti da se sastane. U protivnom, mjere odstupanja prestaju da važe završetkom prve sjednice Skupštine Srbije i Crne Gore održane po proglašenju ratnog stanja.

Mjere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava prestaju da važe prestankom ratnog ili vanrednog stanja.

Za vrijeme ratnog stanja, Sud Srbije i Crne Gore nastavlja sa radom. Status i ovlašćenja Suda Srbije i Crne Gore i njegovih sudija ostaju nepromijenjeni.

Mjere odstupanja ni u kom slučaju nijesu dozvoljene u pogledu prava zajemčenih čl. 1, 11, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 35, 50 i 51 ove povelje.

Ljudska i manjinska prava zajemčena međunarodnim pravom

Član 7

Ljudska i manjinska prava zajemčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i međunarodnim ugovorima koji važe u državnoj zajednici zajemčena su ovom poveljom i neposredno se primjenjuju.

Zabrana ograničenja ljudskih i manjinskih prava pod izgovorom da ona nisu zajemčena ovom poveljom

Član 8

Nije dopušteno ograničavanje ljudskih i manjinskih prava zajemčenih opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, međunarodnim ugovorima koji važe u državnoj zajednici i zakonima i drugim propisima na snazi, pod izgovorom da ona nisu zajemčena ovom poveljom ili da su zajemčena u manjem obimu.

Sudska zaštita i uklanjanje posljedica kršenja ljudskih i manjinskih prava

Član 9

Svako ima pravo na djelotvornu sudsku zaštitu u slučaju da mu je povrijeđeno ili uskraćeno neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno ovom poveljom, kao i pravo na uklanjanje posljedica takvog kršenja.

Svako ko smatra da mu je neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno ovom poveljom povrijeđeno ili uskraćeno pojedinačnim aktom ili radnjom institucije državne zajednice, odnosno državnog organa države članice ili organizacije koja vrši javna ovlašćenja ima pravo da podnese žalbu Sudu Srbije i Crne Gore, ako nije obezbijedena druga pravna zaštita u državi članici, u skladu s Ustavnom poveljom.

Odluke međunarodnih organa izvršavaju i troškove snose državna zajednica, odnosno države članice, u zavisnosti od toga da li institucija državne zajednice, odnosno državni organ države članice ili organizacija koja vrši javna ovlašćenja povrijedila ili uskratila neko pravo zajemčeno međunarodnim ugovorom koji važi na teritoriji Srbije i Crne Gore.

Tumačenje odredaba o ljudskim i manjinskim pravima

Član 10

Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom tumače se na način kojim se unapređuju vrijednosti otvorenog i slobodnog demokratskog društva, u skladu sa važećim međunarodnim jemstvima ljudskih i manjinskih prava i praksom međunarodnih tijela koja nadziru njihovo sprovođenje.

II LJUDSKA PRAVA I OSNOVNE SLOBODE

Pravo na život

Član 11

Ljudski život je neprikosnoven. U državnoj zajednici Srbija i Crna Gora ne postoji smrtna kazna.

Zabranjeno je kloniranje ljudskih bića.

Nepovrjedivost fizičkog i psihičkog integriteta

Član 12

Svako ima pravo na nepovrjedivost fizičkog i psihičkog integriteta.

Niko se ne smije podvrgnuti mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Niko ne smije biti podvrgnut medicinskim ili naučnim ogledima bez svog slobodno datog pristanka.

Zabrana ropstva, položaja sličnog ropstvu i prinudnog rada

Član 13

Niko ne smije biti držan u ropstvu ili položaju sličnom ropstvu. Trgovina ljudima je zabranjena u svakom obliku.

Prinudni rad je zabranjen. Seksualno ili ekonomsko iskorišćavanje lica koje je u nepovoljnom položaju takođe se smatra prinudnim radom.

Prinudnim radom se ne smatraju rad ili služba koji se u skladu sa zakonom zahtijevaju od pravosnažno osuđenih lica, lica koja vrše vojnu službu ili u slučaju vanrednih situacija koje ugrožavaju opstanak zajednice.

Pravo na slobodu i bezbjednost

Član 14

Svako ima pravo na ličnu slobodu i bezbjednost.

Niko ne može biti lišen slobode nečijom samovoljom. Lišavanje slobode je dozvoljeno samo u slučajevima i na način predviđen zakonom državne zajednice ili zakonima država članica.

Niko se ne može lišiti slobode samo zato što nije u stanju da ispuni ugovornu obavezu.

Svako ko je lišen slobode mora biti odmah obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode ili optužbi, kao i o svojim pravima.

Svako ko je lišen slobode ima pravo da, bez odlaganja, o tome obavijesti lice po svom izboru.

Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud, po hitnom postupku, ispitati zakonitost lišavanja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišavanje slobode nezakonito.

Prema licu lišenom slobode postupa se čovječno i s uvažavanjem dostojanstva njegove ličnosti. Naročito je zabranjeno svako nasilje prema licu lišenom slobode ili iznuđivanje iskaza.

Svako ko je bio nezakonito lišen slobode ima pravo na naknadu štete.

Dodatna jamstva u slučaju lišavanja slobode zbog krivičnog djela ili prekršaja

Član 15

Uhapšenom licu se mora odmah saopštiti da ima pravo da ništa ne izjavljuje i da ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac koga sam izabere.

Uhapšeno lice se mora bez odlaganja, a najkasnije u roku od 48 sati, izvesti pred nadležni sud. U suprotnom, ono se pušta na slobodu.

Lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može se pritvoriti samo odlukom nadležnog suda, ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka.

Trajanje pritvora mora se svesti na najkraće nužno vrijeme, u skladu sa zakonom, o čemu se stara nadležni sud.

Posebna jamstva

Član 16

Svako ima pravo da u najkraćem roku, detaljno i na jeziku koji razumije, bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega i pravo da mu se sudi bez odugovlačenja.

Svako ima pravo na odbranu, uključujući pravo da uzme branioca po svom izboru, pred sudom ili drugim organom nadležnim da vodi postupak, da neometano opšti sa svojim braniocem i da ima dovoljno vremena i uslova za pripremu odbrane.

Zakonom se određuju slučajevi u kojima interes pravičnosti zahtijeva da okrivljeni dobije branioca po službenoj dužnosti, ako nije u mogućnosti da nadoknadi usluge branioca.

Okrivljeni ima pravo na pomoć tumača, ako ne razumije ili ne govori jezik koji se koristi u postupku.

Svako ko je dostižan sudu ili drugom organu nadležnom da vodi postupak ne može se kazniti, ako mu nije bilo omogućeno da bude saslušan i da se brani.

Niko ne mora da svjedoči protiv samog sebe ili da prizna krivicu.

Pravo na pravično suđenje

Član 17

Svakome je zajamčena jednaka zaštita prava u postupku pred sudovima, drugim državnim organima i nosiocima javnih ovlašćenja.

Svako ima pravo da o njegovim pravima, obavezama, kao i o optužbama protiv njega, bez odlaganja, odlučuje nezavisan, nepristrasan i zakonom ustanovljen sud.

Sudske odluke se izriču javno, a sudski postupci su javni, osim u slučajevima određenim zakonom.

Pravo na pravno sredstvo

Član 18

Svako ima pravo na žalbu ili drugo pravno sredstvo protiv odluke kojom se rješava o njegovom pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu.

Pretpostavka nevinosti

Član 19

Svako je nevin dok se njegova krivica za krivično djelo ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda.

Zabrana retroaktivnosti, kažnjavanje samo na osnovu zakona

Član 20

Niko se ne može smatrati krivim ili kazniti za djelo koje, prije nego što je izvršeno, nije bilo predviđeno zakonom kao kažnjivo.

Kazne se određuju prema zakonu koji je važio u vrijeme izvršenja djela, osim ako je kasniji zakon povoljniji za učinioca.

Ne bis in idem

Član 21

Niko ne može dva puta biti kažnjen za isto djelo.

Pravo na rehabilitaciju i naknadu štete za pogrešnu osudu u krivičnom postupku

Član 22

Lice koje je bez osnova osuđeno za kažnjivo djelo ima pravo na rehabilitaciju i naknadu štete od države.

Pravo na imovinu

Član 23

Jemči se pravo svojine i pravo nasljeđivanja. Korišćenje imovine se može ograničiti zakonom, u skladu sa opštim interesom.

Niko se ne može lišiti svojine, osim u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne ili da bi se obezbijedila naplata poreza, drugih dažbina ili kazni.

Sporove o visini naknade rješava nadležni sud.

Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

Član 24

Svako ima pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i tajnosti prepiske.

Niko ne sme ući u tuđi stan ili druge prostorije protiv volje njihovog držaoca ili u njima vršiti pretres, osim na osnovu odluke suda. Ulazak u tuđi stan ili druge prostorije ili njihov pretres, bez odluke suda, dozvoljeni su samo ako je to neophodno radi neposrednog hapšenja učinioca krivičnog dela ili radi otklanjanja neposredne i ozbiljne opasnosti za ljude ili imovinu, na način predviđen zakonom.

Tajnost pisama i drugih sredstava opštenja je nepovrediva. Odstupanja su dozvoljena na određeno vrijeme samo na osnovu odluke suda, ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka ili odbrane zemlje, na način predviđen zakonom.

Zaštita podataka o ličnosti je zajemčena. Njihovo skupljanje, držanje i korišćenje uređuje se zakonom. Zabranjena je i kažnjiva upotreba podataka o ličnosti van svrhe za koju su prikupljeni. Svako ima pravo da bude obaviješten o prikupljenim podacima o svojoj ličnosti, u skladu sa zakonom.

Pravo na sklapanje braka

Član 25

Jemči se pravo na sklapanje braka na osnovu slobodno datog pristanka budućih supružnika. Sklapanje, trajanje i raskid braka zasnivaju se na ravnopravnosti supružnika.

Djeca rođena van braka imaju jednaka prava kao djeca rođena u braku.

Sloboda misli, savjesti i vjeroispovjesti

Član 26

Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti, uvjerenja ili vjeroispovjesti, što obuhvata i slobodu da se ostane pri svom uvjerenju ili vjeroispovjesti ili da se oni promijene prema sopstvenom izboru.

Niko nije dužan da se izjašnjava o svojim vjerskim i drugim uvjerenjima.

Svako je slobodan da u privatnom ili javnom životu ispoljava svoju vjeru ili ubjeđenje vjeroispovjedanjem, obavljanjem obreda, pohađanjem službe i nastavom, pojedinačno ili u zajednici s drugima.

Sloboda ispoljavanja vjere ili ubjeđenja može se ograničiti zakonom, ako je to neophodno radi zaštite javne bezbjednosti, zdravlja, morala ili prava drugih lica.

Roditelji, kao i zakonski staratelji imaju pravo da svojoj djeci obezbijede vjersko i moralno obrazovanje u skladu sa svojim uvjerenjima.

Vjerske zajednice

Član 27

Vjerske zajednice su ravnopravne i odvojene od države.

Vjerske zajednice su slobodne u samostalnom uređivanju svoje unutrašnje organizacije, vršenju vjerskih poslova i vjerskih obreda.

Vjerske zajednice imaju pravo da osnivaju vjerske škole i dobrotvorne organizacije, u skladu sa zakonom.

Prigovor savjesti

Član 28

U državnoj zajednici Srbija i Crna Gora se priznaje prigovor savjesti.

Niko nije dužan da, protivno svojoj vjeri ili ubjedenju, ispunjava vojnu ili drugu obavezu koja uključuje upotrebu oružja. Takvo lice se može pozvati da ispunji odgovarajuću civilnu službu, u skladu sa zakonom.

Sloboda mišljenja i izražavanja

Član 29

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu da se govorom, pisanjem, slikom ili na bilo koji drugi način traže, primaju i šire obavještenja i ideje.

Svako ima pravo na pristup podacima u posjedu državnih organa, u skladu sa zakonom.

Pravo na slobodu izražavanja se može ograničiti zakonom, ako je to neophodno radi zaštite prava i ugleda drugih lica, očuvanja autoriteta i nepristrasnosti suda, nacionalne bezbjednosti, javnog zdravlja i morala ili javne bezbjednosti.

Sloboda medija

Član 30

Svako može da bez odobrenja osniva novine i druga sredstva javnog obavještanja. Televizijske i radio stanice se osnivaju u skladu sa zakonima država članica.

U državnoj zajednici Srbija i Crna Gora nema cenzure.

Svako ima pravo na ispravku objavljene neistinite, nepotpune ili netačno prenijete informacije kojom je povrijeđeno njegovo pravo ili interes, u skladu sa zakonom.

Svako ima pravo na odgovor na informaciju objavljenu u medijima, u skladu sa zakonom.

Niko ne može spriječiti rasturanje štampe ili širenje obavještenja i ideja putem drugih sredstava javnog obavještanja, osim ako se odlukom nadležnog suda utvrdi da je to neophodno radi sprječavanja propagiranja rata, podstrekavanja na neposredno nasilje ili zagovaranja rasne, nacionalne ili vjerske mržnje koja predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje.

Sloboda okupljanja

Član 31

Jemči se pravo na slobodu mirnog okupljanja.

Za okupljanje u zatvorenim prostorima nije potrebna prethodna dozvola ili prijava.

Za zborove i demonstracije na otvorenom prostoru, zakonima država članica se može propisati obaveza prijavljivanja nadležnom organu.

Sloboda okupljanja može se ograničiti zakonima država članica ako je to neophodno radi zaštite javne bezbjednosti, javnog zdravlja i morala, nacionalne bezbjednosti ili zaštite prava drugih lica.

Sloboda udruživanja

Član 32

Svako ima pravo na slobodu udruživanja, uključujući i pravo da ne bude član neke organizacije.

Političke, sindikalne i druge organizacije se osnivaju bez prethodnog odobrenja, upisom u registar kod nadležnog organa.

Pravo na slobodu udruživanja može se ograničiti zakonima država članica, ako je to neophodno radi zaštite javne bezbjednosti, javnog zdravlja i morala, nacionalne bezbjednosti ili zaštite prava drugih lica.

Organizacije čije je djelovanje usmjereno na nasilno rušenje ustavnog poretka, ukidanje zajemčenih ljudskih prava ili izazivanje rasne, nacionalne ili vjerske mržnje mogu se zabraniti odlukom nadležnog suda.

Pravo na slobodne izbore

Član 33

Građani državne zajednice Srbija i Crna Gora imaju pravo da učestvuju u odlučivanju o javnim poslovima, bilo neposredno ili preko predstavnika, slobodno izabраниh tajnim glasanjem, na opštim i periodičnim izborima.

Građanin državne zajednice Srbija i Crna Gora koji je navršio 18 godina života ima pravo da bira i da bude biran u organe lokalne samouprave, državne organe države članice i institucije državne zajednice, u skladu sa Ustavnom poveljom i zakonima država članica. Izborno pravo je opšte i jednako, a glasanje je tajno.

Pravo na peticiju

Član 34

Svako ima pravo da se, pojedinačno ili u zajednici s drugima, obraća državnim organima, da im upućuje peticije i druge predloge i da od njih dobije odgovor, ako ga traži. Zbog korišćenja ovog prava niko ne smije da trpi štetne posljedice.

Državljanstvo

Član 35

Dijete rođeno na teritoriji Srbije i Crne Gore ima pravo na državljanstvo ako nema drugo državljanstvo.

Državljanin državne zajednice Srbija i Crna Gora ne može biti lišen državljanstva, protjeran iz državne zajednice Srbija i Crna Gora, niti izručen van njene teritorije, osim u skladu sa međunarodnim obavezama državne zajednice.

Punoljetstvo

Član 36

Punoljetstvo se stiče s navršenom 18. godinom života.

Pravo na slobodu kretanja

Član 37

Svako ima pravo na slobodu kretanja i nastanjivanja na cijeloj teritoriji državne zajednice Srbija i Crna Gora, kao i pravo da napusti državnu zajednicu i da se u nju vrati.

Sloboda kretanja i nastanjivanja i pravo da se napusti teritorija Srbije i Crne Gore mogu se ograničiti zakonom, ako je to neophodno za vođenje krivičnog postupka, zaštitu javnog reda i mira, sprječavanje širenja zaraznih bolesti ili za odbranu zemlje.

Ulazak stranaca na teritoriju Srbije i Crne Gore i boravak u njoj reguliše se zakonom. Stranac se može protjerati sa teritorije Srbije i Crne Gore samo na osnovu odluke nadležnog organa i u zakonom propisanom postupku.

Protjerano lice se ne može uputiti tamo gdje mu pretili progon zbog njegove rase, vjere, državljanstva, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja ili ozbiljno kršenje prava zajemčenih ovom poveljom.

Pravo na utočište u državnoj zajednici Srbija i Crna Gora

Član 38

Svaki stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, boje, pola, jezika, vjeroispovjesti, nacionalne pripadnosti, pripadnosti nekoj grupi ili političkih uvjerenja ima pravo na utočište u Srbiji i Crnoj Gori. Postupak za dobijanje utočišta se uređuje zakonom.

Svako ko je prinudno raseljen u okviru teritorije Srbije i Crne Gore ima pravo na djelotvornu zaštitu i pomoć, u skladu sa zakonima i međunarodnim obavezama Srbije i Crne Gore.

Posebna zaštita porodice, majke i djeteta

Član 39

Porodica, majka i dijete uživaju posebnu zaštitu društva i država članica.

Zajemčeno je pravo majke na podršku i zaštitu država članica u zakonom propisanom periodu, prije i poslije porođaja.

Pravo na rad

Član 40

Zajemčeno je pravo na rad, u skladu sa zakonom. Države članice stvaraju uslove u kojima svako može da živi od svog rada.

Svako ima pravo na slobodan izbor rada.

Svako ima pravo na pravične i odgovarajuće uslove rada, a naročito na pravičnu naknadu za svoj rad.

Pravo na štrajk

Član 41

Zaposleni imaju pravo na štrajk, u skladu sa zakonom.

Socijalno obezbjeđenje i socijalno osiguranje

Član 42

Svako ko ima prebivalište u državnoj zajednici Srbija i Crna Gora ima pravo na socijalno obezbjeđenje i socijalno osiguranje, u skladu sa zakonom.

Pravo na obrazovanje

Član 43

Svako ima pravo na obrazovanje.

Osnovno obrazovanje je obavezno. Države članice su dužne da obezbijede besplatno osnovno obrazovanje.

Osnivanje škola i univerziteta uređuje se zakonima država članica.

Sloboda naučnog i umjetničkog stvaranja

Član 44

Svako ima pravo na slobodu naučnog i umjetničkog stvaranja.

Stvaraocima naučnih i umjetničkih djela jemče se moralna i materijalna prava, u skladu sa zakonom.

Pravo na zaštitu zdravlja

Član 45

Svako ima pravo na zaštitu zdravlja.

Države članice obezbjeđuju zdravstvenu zaštitu djeci, trudnicama i starim licima, ako je ne ostvaruju po drugom osnovu.

Zdrava životna sredina

Član 46

Svako, a posebno državna zajednica i države članice, odgovoran je za zaštitu životne sredine.

Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obavještanje o njenom stanju.

Svako je obavezan da čuva i unaprjeđuje životnu sredinu.

III PRAVA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA

Osnov i okvir prava pripadnika nacionalnih manjina

Član 47

Zaštita prava pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje se u skladu sa međunarodno-pravnom zaštitom ljudskih i manjinskih prava.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju individualna i kolektivna prava, prava koja ostvaruju pojedinačno ili u zajednici s drugima, u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima.

Kolektivna prava podrazumjevaju da pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih izabranih predstavnika, učestvuju u procesu odlučivanja ili odlučuju o pojedinim pitanjima koja su vezana za njihovu kulturu, obrazovanje, informisanje i upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom.

Radi ostvarivanja prava na samoupravu u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika i pisma, pripadnici nacionalne manjine mogu izabrati svoje nacionalne savjete, u skladu sa zakonom.

Pored termina nacionalne manjine mogu se ravnopravno koristiti drugi termini koje ustavima i zakonima utvrđuju države članice.

Sloboda izražavanja nacionalnog identiteta

Član 48

Jemči se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti.

Niko nije dužan da se izjašnjava o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Zabrana diskriminacije

Član 49

Pripadnicima nacionalnih manjina jemči se ravnopravnost pred zakonom i jednaka zakonska zaštita.

Zabranjena je bilo kakva diskriminacija po osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

Neće se smatrati diskriminacijom oni propisi, mjere i akcije koje su usmjerene na obezbjeđivanje prava nacionalnih manjina, kada se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uživanje prava pod jednakim uslovima.

Zabrana nasilne asimilacije

Član 50

Zabranjena je nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina.

Države članice i državna zajednica Srbija i Crna Gora dužne su da zaštite pripadnike nacionalnih manjina od svake akcije usmjerene ka takvoj asimilaciji.

Zabrana izazivanja rasne, nacionalne i vjerske mržnje

Član 51

Zabranjeno je i kažnjivo svako izazivanje i podsticanje nacionalne, rasne, vjerske ili druge neravnopravnosti, kao i izazivanje i raspirivanje nacionalne, rasne, vjerske i druge mržnje i netrpeljivosti.

Prava na očuvanje posebnosti

Član 52

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo:

- na izražavanje, čuvanje, njegovanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne i etničke, kulturne i vjerske posebnosti;
- na upotrebu svojih simbola na javnim mjestima;
- na slobodnu upotrebu svog jezika i pisma;
- da u sredinama sa značajnom manjinskom populacijom, državni organi vode postupak i na jeziku nacionalne manjine koja čini značajni dio populacije;
- na školovanje na svom jeziku u državnim ustanovama;
- na osnivanje privatnih obrazovnih ustanova na svim nivoima;
- da sopstveno ime i prezime koriste na svom jeziku;
- da, u sredinama sa značajnom manjinskom populacijom, tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na jeziku manjine;
- na određen broj mandata u skupštini države članice i Skupštini Srbije i Crne Gore, polazeći od principa neposredne reprezentacije, saglasno zakonima država članica;
- na odgovarajuću zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- na potpuno i nepristrasno informisanje na svom jeziku, uključujući pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmjenu informacija i ideja;
- da osnivaju sopstvena sredstva javnog informisanja.

Zakonom se uređuje način uživanja ovih prava.

Pravo na udruživanje

Član 53

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na osnivanje prosvjetnih i kulturnih organizacija i udruženja, čije je finansiranje dobrovoljno.

Organizacijama i udruženjima pripadnika nacionalnih manjina se priznaje posebna uloga u ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina.

Saradnja sa sunarodnicima u drugim državama

Član 54

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da ostvaruju nesmetane veze i da saraduju sa svojim sunarodnicima koji su van teritorije državne zajednice Srbija i Crna Gora.

Unaprjeđivanje uslova života

Član 55

Obaveza je država članica da, gdje god je to potrebno, usvajaju odgovarajuće mjere za unapređenje pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju većini, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života.

Mjere iz stava 1 ovog člana, kada to bude potrebno, predviđaju uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji posebno pogađaju pripadnike određene nacionalne manjine.

Državna zajednica Srbija i Crna Gora u okviru nadležnosti utvrđenih Ustavnom poveljom i države članice garantuju pripadnicima nacionalnih manjina pravo da, ravnopravno sa ostalim građanima, učestvuju u vođenju javnih poslova, uključujući pravo glasanja i kandidovanja za nosioce javnih funkcija.

Razvijanje duha tolerancije

Član 56

U oblasti obrazovanja, kulture i informisanja državna zajednica Srbija i Crna Gora i države članice podstiču duh tolerancije i međukulturnog dijaloga i preduzimaju efikasne mjere za unaprjeđenje uzajamnog poštovanja, razumijevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njenoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni, jezički ili vjerski identitet.

Jemstvo stečenih prava

Član 57

Dostignuti nivo ljudskih i manjinskih prava, individualnih i kolektivnih, ne može se smanjivati.

Ovom poveljom se ne ukidaju niti mijenjaju prava pripadnika nacionalnih manjina stečena propisima koji su se primjenjivali do stupanja na snagu ove povelje, kao i prava stečena na osnovu međunarodnih ugovora kojima je Savezna Republika Jugoslavija pristupila.